

Osnove podatkovnih baz

Sistemi za upravljanje podatkovnih baz

Motivacija

- ▶ Trajno shranjevanje
- ▶ Datoteke?
  - ▶ neučinkovite operacije (iskanje, pisanje, ...)
  - ▶ omejitev velikosti, nedistribuiranost,
  - ▶ oteženo večuporabniško delo, ...
- ▶ Podatkovne baze učinkovito naslavljaajo vse te probleme ...

DBMS - Database management systems

Zagotavljajo *trajno* shranjevanje *masovnih* podatkovnih zbirk in pri tem poskrbijo za:

- ▶ učinkovitost
- ▶ zanesljivost
- ▶ priročnost
- ▶ *varno večuporabniško* shranjevanje in dostopanje do podatkov

Struktura podatkovnih baz

- ▶ Podatkovni model (tabele, XML, graf)
- ▶ Shema in podatki
- ▶ Jezik za opis shem
- ▶ Jezik za manipulacijo podatkov

Uporabniki

- ▶ Razvijalec DBMS
- ▶ Načrtovalec podatkovne baze
- ▶ Razvijalec programske opreme
- ▶ Skrbniki podatkovne baze (administrator)

Sočasen dostop

- ▶ Transakcije: zaporedje operacij, ki se izvedejo v celoti in brez vzporednih operacij s strani drugih uporabnikov
- ▶ ACID (Atomicity, Consistency, Isolation, Durability):
  - ▶ Atomarnost: transakcije so atomarne
  - ▶ Konsistentnost: pretvorba konsistentnega stanja v konsistentno
  - ▶ Izoliranost: rezultat transakcije neviden ostalim do zaključka transakcije
  - ▶ Stalnost: rezultati transakcij morajo ostati stalni in preživeti "okvare" baz

Vrste sistemov za upravljanje podatkovnih baz

- ▶ RDBMS
- ▶ Relacijski (MySQL, PostgreSQL, Oracle, SQLite, DB2, MSSQL, ...)
- ▶ NoSQL: grafovski (Neo4j, Titan), dokumentni (MongoDB, Elasticsearch), ključ-vrednost (Dynamo, Bigtable), tabelarične (HBase), ...
- ▶ Pogovorno rečemo sistemu za upravljanje kar “baza”

Primer - Banka

Banka

- ▶ Sestavimo preprosto shemo za banko.
- ▶ Kaj rabimo?
  - ▶ Osebe: ime, priimek, EMŠO, naslov
  - ▶ Račun: številka, lastnik (referenca na osebo)
  - ▶ Transakcija: številka, račun (referenca na račun), znesek, opis, čas
- ▶ Uporabimo SQLite narečje jezika SQL

Tabela oseba

- ▶ *ime, priimek*: ločimo ime in priimek - bolj kakovostni podatki
- ▶ *emso*: vsaka vrstica v tabeli rabi identifikator
  - ▶ EMŠO je naravni identifikator, zato ga uporabimo
  - ▶ Če se le da, uporabljamo naravne identifikatorje
- ▶ *naslov*: poln naslov brez pošte
  - ▶ lahko bi ločili ulico, številko (kaj pa poštni predal, čudne številke ...)
- ▶ *posta*: uporabimo šifrant pošt in številok - lahko se skličemo na drugo tabelo (glej tabelo *kraj*)

```
CREATE TABLE oseba (  
    emso      TEXT PRIMARY KEY,  
    ime       TEXT NOT NULL,  
    priimek   TEXT NOT NULL,  
    ulica     TEXT NOT NULL,  
    posta     INTEGER NOT NULL REFERENCES kraj(posta)  
);
```

Tabela *kraj*

- ▶ *posta*: poštna številka; identifikator
- ▶ *kraj*: ime kraja

```
CREATE TABLE kraj (  
    posta INTEGER PRIMARY KEY,  
    kraj TEXT NOT NULL  
);
```

Tabela *racun*

- ▶ *stevilka*: številka računa; identifikator; želimo, da se avtomatično generira
- ▶ *lastnik*: referenca na lastnika računa (tabela *oseba*, stolpec *emso*)

```
CREATE TABLE racun (  
    stevilka INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,  
    lastnik TEXT NOT NULL REFERENCES oseba(emso)  
);
```

Tabela *transakcija*

- ▶ *id*: ni naravnega identifikatorja, številčimo sami
- ▶ *racun*: sklic na tabelo *racun*, stolpec *stevilka*
- ▶ *znesek*: celoštevilski znesek (poenostavitev: “prave” baze bi imele tu računovodski znesek, ki omogoča pravilno zaokroževanje)
- ▶ *cas*: čas transakcije; poskrbimo, da se avtomatično generira ob vpisu

```
CREATE TABLE transakcija (  
  id      INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,  
  racun   INTEGER NOT NULL REFERENCES racun(stevilka),  
  znesek  INTEGER NOT NULL,  
  cas     TIMESTAMP NOT NULL DEFAULT CURRENT_TIMESTAMP,  
  opis    TEXT  
);
```

Banka - celoten SQL, narečje SQLite - 1

```
CREATE TABLE kraj (  
    posta INTEGER PRIMARY KEY,  
    kraj TEXT NOT NULL  
);
```

```
CREATE TABLE oseba (  
    emso TEXT PRIMARY KEY,  
    ime TEXT NOT NULL,  
    priimek TEXT NOT NULL,  
    ulica TEXT NOT NULL,  
    posta INTEGER NOT NULL REFERENCES kraj(posta)  
);
```

Banka - celoten SQL, narečje SQLite - 2

```
CREATE TABLE racun (  
    stevilka INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,  
    lastnik TEXT NOT NULL REFERENCES oseba(emso)  
);
```

```
CREATE TABLE transakcija (  
    id INTEGER PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,  
    racun INTEGER NOT NULL REFERENCES racun(stevilka),  
    znesek INTEGER NOT NULL,  
    cas TIMESTAMP NOT NULL DEFAULT CURRENT_TIMESTAMP,  
    opis TEXT  
);
```


Banka - narečje PostgreSQL - 1

--- VERZIJA ZA POSTGRESQL ---

-- tabela krajev s poštnimi številkami

```
CREATE TABLE kraj (  
    posta INTEGER PRIMARY KEY,  
    kraj TEXT NOT NULL  
);
```

-- tabela fizičnih oseb, ki so lastniki računov

```
CREATE TABLE oseba (  
    emso TEXT PRIMARY KEY,  
    ime TEXT NOT NULL,  
    priimek TEXT NOT NULL,  
    rojstvo DATE NOT NULL,  
    ulica TEXT NOT NULL,  
    posta INTEGER NOT NULL REFERENCES kraj(posta)  
);
```

Banka - narečje PostgreSQL - 2

```
-- tabela računov
-- števec računov, se avtomatično povečuje sam
CREATE SEQUENCE "rstevec" START 100000;

CREATE TABLE racun (
    stevilka INTEGER PRIMARY KEY
                DEFAULT NEXTVAL('rstevec'),
    lastnik  TEXT NOT NULL REFERENCES oseba(emso)
);
```

Banka - narečje PostgreSQL - 3

```
-- tabela vseh transakcij (pologov in dvigov denarja)
CREATE TABLE transakcija (
  id      SERIAL PRIMARY KEY,
          -- tip INTEGER s števcem z začetkom 1
  znesek  INTEGER NOT NULL,
  racun   INTEGER NOT NULL REFERENCES racun(stevilka),
  cas     TIMESTAMP NOT NULL DEFAULT NOW(),
  opis    TEXT
);
```